

Til
Mattilsynet – Hovedkontoret
Felles postmottak
Postboks 383
2381 Brumunddal

postmottak@mattilsynet.no

Oslo, 8. oktober 2012

Svar på høring om endringer i grenseverdier for rester av plantevernmidler, journalnummer 2012/139182

De underskrivende organisasjonene (Oikos – Økologisk Norge, Framtiden i Våre Hender, Grønn Hverdag, Biologisk-dynamisk forening, Spire, Utviklingsfondet, Norges Naturvernforbund, Forbrukerrådet, Natur og Ungdom) vil med dette svare på Mattilsynets høring om endringer i grenseverdier for rester av plantevernmidler, jf. fo. 441/2012 og fo. 473/2012.

Organisasjonenes utgangspunkt er at vi mener det er unødvendig å bruke kjemisk-syntetiske sprøytemidler i matproduksjonen. Skadegjørere, som f.eks. ugras, sopp og insekter, i jordbruksvekster kan reguleres giftfritt ned til et akseptabelt nivå med mekaniske og biologiske metoder som er vel utprøvd. Erfaring fra flere tiår med økologisk landbruk i de fleste agroøkologiske soner viser at slike metoder er agronomisk og økonomisk gjennomførbare.

Miljøgiftutvalget har i sin NOU "Et Norge uten miljøgifter" anbefalt redusert bruk av plantevernmidler (tiltak 10.2.3)¹ som et av de viktigste utslippsreducerende tiltak for å redusere miljøgifter i Norge. I vurderingen ble det lagt vekt på at målet om redusert forekomst av sprøytemidler i norskprodusert mat, drikkevann og i miljøet ikke vil være mulig å nå uten nye tiltak. Det også anvist at det i Norge de senere år er påvist en rekke sprøytemidler i miljøet i konsentrasjoner over såkalte miljøfarlighetsgrenser. En slik reduksjon av sprøytemiddelbruk er viktig både i forhold til direkteeksponering gjennom mat og arbeidsmiljø, men også for å redusere forekomsten av sprøytemidler i miljøet, for eksempel overflatevann, grunnvann og i organismer.

¹ NOU 2010: 9 Et Norge uten miljøgifter – Hvordan utslipp av miljøgifter som utgjør en trussel mot helse eller miljø kan stanses

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/nou-er/2010/nou-2010-9/13/2.html?id=623251>

Forskriftsforslagene fra Mattilsynet vil foreslå økte maksimums grenseverdier (Maximum Residue Limit - MRL) av 22 kjemisk-syntetiske sprøytemidler (pesticider), og nyetablerte MRL for ett nytt sprøytemiddel. Kun ni av disse 23 sprøytemidlene er tillatt brukt i Norge. De resterende 14 sprøytemidlene er ikke tillatt brukt i Norge, men i land vi handler med. Avhengig av type sprøytemiddel er de tillatt brukt på forskjellige planteprodukter til konsum og husdyrfôr.

Mattilsynet begrunner forslaget om økte grenseverdier for sprøytemiddelrester med at disse har ble vedtatt i Codex Alimentarius i 2011 (et internasjonalt organ for matregelverk, i et samarbeid med FAO og WHO), og dermed "skal (disse) derfor inkluderes i EU's regelverk, så fremt dette er helsemessig trygt for europeiske forhold."

Endringsforslagene kommer til Norge gjennom EØS-avtalen og er opprinnelig EU-forordninger, som har blitt vurdert, risikohåndtert og vedtatt av Standing Committee of the Food Chain and Animal Health, pesticide residues (SCFCAH-PR). De er basert på European Food Safety Authority (EFSA) sine såkalte saklige begrunnelser ("reasoned opinions") og annen relevant informasjon. EFSA er Europas vaktbikkje for mat. I følge Pesticide Action Network Europe (PAN Europe)², har 77 prosent av medlemmene i EFSA's arbeidsgrupper en link til industrien. I følge denne pressemeldinga fra PAN-Europe, godtok EFSA i juli 2012 et kontroversielt verktøy for risikovurdering kalt TTC ("Threshold of Toxicological Concern"). TTC gir industrien mulighet til å blant annet å omgå testing, og tar heller ikke høyde for at foster og barn i vekst er ekstra sårbare for eksponering for kjemikalier.

I Mattilsynets rapport "Rester av plantevernmidler i næringsmidler 2011" (juli 2012) står å lese at: "(...) Ved fastsettelse av grenseverdier tas det utgangspunkt i rester som vil forekomme ved riktig bruk av plantevernmidlet. Riktig bruk av et plantevernmiddel og god landbrukspraksis (GAP) ved dyrking gir god effekt og langt lavere konsentrasjoner av rester i produktene enn det som kan gi helsefare. Grenseverdiene er ikke fastsatt med utgangspunkt i helsefare, men de må alltid være akseptable ut fra en samlet vurdering av helsefare for konsumentene, slik at konsum ikke gir overskridelse av ADI eller ARfD. (...)"

I denne høringa foreslås det å øke grenseverdien for glyfosat i linser og belgvekster fra 0,01 mg/kg til 10 mg/kg. Bakgrunnen er en søknad fra det multinasjonale agrokjemiselskapet

² EU Scientific Committees bend for industry in adopting TTC, 6. juli 2012
<http://www.pan-europe.info/News/PR/120706.html>

Monsanto om å øke grenseverdien for glyfosat i linser³. Årsaken er en ny type bruk av glyfosat, nemlig for å tvangsmodne linsene. Dette er tillatt som en god landbrukspraksis (GAP – Good Agricultural Practices) i USA og Canada. Organisasjonene vil stille sterke spørsmålstegn ved om tvangsmodning av linser av rent økonomiske hensyn er god landbrukspraksis. Det er i det minste en praksis som ikke er godkjent i norsk landbruk.

Den foreslåtte økninga av grenseverdien for glyfosat må også sees i lys av at sprøytemiddelet Roundup (handelsnavnet på det mest omsatte glyfosatpreparatet) i ny fransk forskning viser at det kan føre til lever- og nyreskader, kreftsvulster og for tidlig død⁴. Vi er klar over at glyfosat ikke er det mest helseskadelige sprøytemiddelet som er brukt, men det faktum at det er verdens mest brukte sprøytemiddel gjør det desto mer alvorlig.

Vi vil også peke på at det i svært liten grad overvåkes for rester av glyfosat og nedbrytingsproduktet AMPA i mat og fôr omsatt i Norge. I følge Mattilsynets rapport "Rester av plantevernmidler i næringsmidler 2011" (juli 2012) er det testet 24 ganger for glyfosat, hvorav det er fire funn. For de aller fleste andre sprøytemiddel ble det i 2011 teste 1398 ganger, og med en langt lavere andel funn. Det vil være størst risiko for å finne glyfosatrester i importert korn til mat og husdyrfôr. **Organisasjonene mener risikoen ved glyfosat blir undervurdert og at det blir undersøkt for lite for rester av glyfosat og AMPA i det norske overvåkingsprogrammet.**

Kombinasjonseffekter / "cocktaileffekten" er ikke vurdert

Organisasjonene vil påpeke at Mattilsynet og EFSA kun ser på enkeltstoffers toksisitet, og ikke den samlede effekt av flere sprøytemidler (i mindre doser). Dansk forskning har påvist en cocktaileffekt hos forsøksrotter som fikk en kombinasjon av flere soppmidler, alle i doser under tillatte grenseverdier.

Ulla Hass som er forskningsleder ved Fødevareinstituttet på Danmarks Tekniske Universitet (DTU) uttaler til Dansk Radio den 30. april 2011:

- Men vores forsøg viser, at den fremgangsmetode kan betyde, at man kommer til at undervurdere pesticidernes risiko.

³ REASONED OPINION: Modification of the existing MRL for glyphosate in lentils, European Food Safety Authority

<http://www.efsa.europa.eu/en/efsajournal/doc/2550.pdf>

⁴ Séralini et al. (2012). Long term toxicity of a Roundup herbicide and a Roundup-tolerant genetically modified maize. Food and Chemical Toxicology, In Press.

<http://dx.doi.org/10.1016/j.fct.2012.08.005>

Rottene i forsøket fikk blant annet lengre drektighet og fødte færre levende unger hvis de ble utsatt for en miks av stoffer. Dette er en hormonforstyrrende effekt som ikke før er sett.⁵

Eskil Thuesen, kontorsjef ved danske Miljøstyrelsen, sier i intervju at dette er kunnskap som de tar meget alvorlig. I januar 2010 begynte danske myndigheter å ta inn kombinasjonseffekten når de skal vurdere pesticider for godkjenning til det danske markedet.

Rapporten "Chemical cocktails – a serious matter of concern"⁶ utgitt av Nordisk Ministerråd i februar 2012 understreker at risikoen ved kjemikalier blir undervurdert når cocktaileffekten ikke blir tatt høyde for. Rapporten konkluderer med at dagens regelverk ikke vurderer kombinasjonseffekten og ber om at den blir lovregulert i EU.

Ketil Hylland, professor ved UiO og leder av Miljøgiftsutvalget skriver i en kronikk: «Vi vet fremdeles veldig lite om hvordan lave nivåer av hundrevis eller tusenvis av fremmedstoffer i blanding påvirker oss og naturen.»⁷ Hylland karakteriserer den lave kunnskapen om kombinasjonseffekter som skremmende.

Også den norske Vitenskapskomiteen for mattrygghet (VKM), som har ansvar for risikovurdering av plantevernmidler, sier til Oikos sitt medlemsblad Ren Mat nr 1-2011 at «Samlet sett har vi lite kunnskap om mulige kombinasjonseffekter av miljøgifter som forekommer sammen med rester av plantevernmidler...»

Fagmiljø har påvist kombinasjonseffekten kjemisk-syntetiske sprøytemidler og de innrømmer også mangelen på kunnskap. **Det er en svakhet ved norske matmyndigheters vurdering av kjemisk-syntetiske sprøytemidler at kombinasjonseffekten ennå ikke blir vurdert. Organisasjonene krever at vurderinger av kombinasjonseffekten blir rutine så fort som råd er.**

⁵ Pesticider kan være farligere enn vi tror

<http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2011/04/30/112605.htm>

⁶ Chemical concerns – a serious matter of concern, Nordisk Ministerråd

<http://www.norden.org/da/publikationer/publikationer/2012-711>

⁷ Fortsatt forgiftning

<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article3291247.ece#.T0lekIF5g6c>

Føre-var-prinsippet blir ikke tatt hensyn til

Forsker og overlege ved det danske Rigshospitalet, Niels Jørgensen, er hovedforfatter av ny forskning som dokumenterer at danske menns sædkvalitet er kraftig skadelidende ⁸. Det er den hovedsakelig på grunn av hormonforstyrrende stoffer som særlig på fosterstadiet skader utviklingen av testiklene, med dårlig sædkvalitet og økende tilfeller av testikkelkreft som følge. Dette er i følge et nylig intervju med overlegen på nettstedet altinget.dk⁹.

Den danske overlegen fortsetter med å kreve en ny politikk for kjemikaliebruken i samfunnet, hvor forsiktighetsprinsippet må gjelde:

”Som samfund er vi nået til et punkt, hvor vi skal tage stilling til, om vi ønsker at fortsætte ud fra et forsigtighedsprincip, eller om vi mener, at alt er uskyldigt, indtil det modsatte er bevist. Vil vi sidde og vente på, at vi om 25-30 år ved mere om de forskellige kemikalier, eller vil vi allerede nu begynde at være langt mere restriktive i vores adfærd?,” spør han og gir selv et bud om den riktige veien:

”Det eneste rigtige er at vælge den forsigtige vej. Hvor vi simpelthen reducerer forbruget af kemikalier kraftigt, for ellers kommer vi ikke problemet til livs.”

Vi vil også påpeke at EFSA (European Food Safety Authority) som Mattilsynet baserer sine vurderinger på, ikke benytter seg av føre-var-prinsippet i sine vurderinger av helserisiko for forbruker og bruker av sprøytemidlene (operatør). EFSA bruker risikovurderingsprinsippet som er basert på akutt referansedose (ARfD) og akseptabelt daglig inntak (ADI) av enkeltstoffer. EFSA's vurderinger er også i urovekkende stor grad basert på sprøytemiddelindustriens egne opplysninger og i langt mindre grad basert på uavhengig fagfelleverdert forskning ¹⁰.

Føre-var-prinsippet er et anerkjent prinsipp som betyr at ved usikkerhet eller mangel på kunnskap skal det tas sikte på å unngå skade, i dette tilfelle utsette forbrukeren for risiko ved inntak av sprøytemiddelrester. **Vi kan ikke se at Mattilsynet har benyttet seg av føre-var-prinsippet, men viser til EFSA's såkalte saklige begrunnelser (“reasoned opinions”).**

⁸ Human semen quality in the new millennium: a prospective cross-sectional population-based study of 4867 men. Jørgensen et al. (2012).

<http://bmjopen.bmj.com/content/2/4/e000990.full>

⁹ Forsker: Kemipolitik skal nytænkes – altinget.dk, 24. september 2012

<http://www.altinget.dk/artikel/forsker-kemipolitik-skal-nytænkes>

¹⁰ European Food Standards Agency chooses industry studies over independent science, 01.03.2011

<http://www.pan-europe.info/News/PR/110301.html>

Organisasjonene mener det er relevant at Mattilsynet vurderer sine avgjørelser om sprøytemiddelrester i mat i henhold til Naturmangfoldloven¹¹, og da særlig prinsippene i §§ 8-12 som skal gjelde for all saksbehandling (kunnskapsgrunnlaget, føre-varprinsippet, økosystemtilnærming og samlet belastning, kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver, miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder). Eksempelvis har prinsippet om kunnskapsgrunnlag og føre-var-prinsippet stor relevans for vurdering av om flere biotoksiske stoff eller stoffer med miljøgifttegenskaper skal tillates brukt i Norge.

Organisasjonene vil for øvrig berømme Mattilsynet for å gi grundigere og mer åpen informasjon om hva endringsforslagene for grenseverdier innebærer enn tidligere.

Konklusjon

Organisasjonene kan ikke se at det er kommet fram ny forskning eller annen kunnskap som gjør at grenseverdiene for sprøytemiddelrester kan heves, snarere tvert imot. Mangel på et slikt faglig grunnlag vil kunne svekke forbrukertilliten til både matvarene og matmyndighetens styring.

Vi vil dessuten vise til at vår underskriftskampanje "Nei til mer gift i maten din" per 8. oktober har 11418 underskrifter¹². Motstanden blant norsk forbrukere til norske matmyndigheters forslag om økte grenseverdier av gift i maten er med andre ord stor.

Organisasjonene mener at å heve grenseverdiene og slik la statistikken over sprøytemiddelrester i frukt og grønt ta seg bedre ut, er et klart skritt i feil retning. Dette betyr et skritt bort fra bedre helse for forbrukere og bønder, og bort fra bedre miljø og beskyttelse av grunnvannet for framtida.

Organisasjonene mener Mattilsynets foreslåtte økte grenseverdier for sprøytemidler i mat og fôr ikke er akseptable, og derfor ikke bør gjennomføres.

¹¹ Naturmangfoldloven - <http://www.lovdatabasen.no/all/hl-20090619-100.html>

¹² Underskriftskampanjen "Si nei til mer gift i maten din"
<http://www.underskrift.no/vis.asp?kampanje=3859>

Hilsen

Maiken Pollestad Sele, konst. daglig leder, Oikos – Økologisk Norge

Arild Hermstad, leder, Framtiden i våre hender

Gunstein Instefjord, fagdirektør mat og handel, Forbrukerrådet

Idun Bjerkvik Leinaas, daglig leder, Biologisk-dynamisk forening

Espen Heggedal, daglig leder, Grønn Hverdag

Andrew Kroglund, informasjonssjef, Utviklingsfondet

Harald Sakarias Brøvig Hansen, leder, Spire

Silje Lundberg, leder, Natur og Ungdom

Per-Erik Schulze, fagrådgiver naturmangfold, Norges Naturvernforbund

Jon Magne Holten

Saksbehandler / Fagsjef landbruk i Oikos – Økologisk Norge